

Het gebruik van een duiker door Dassen als onderdoorgang van een weg

Frans Maaskamp

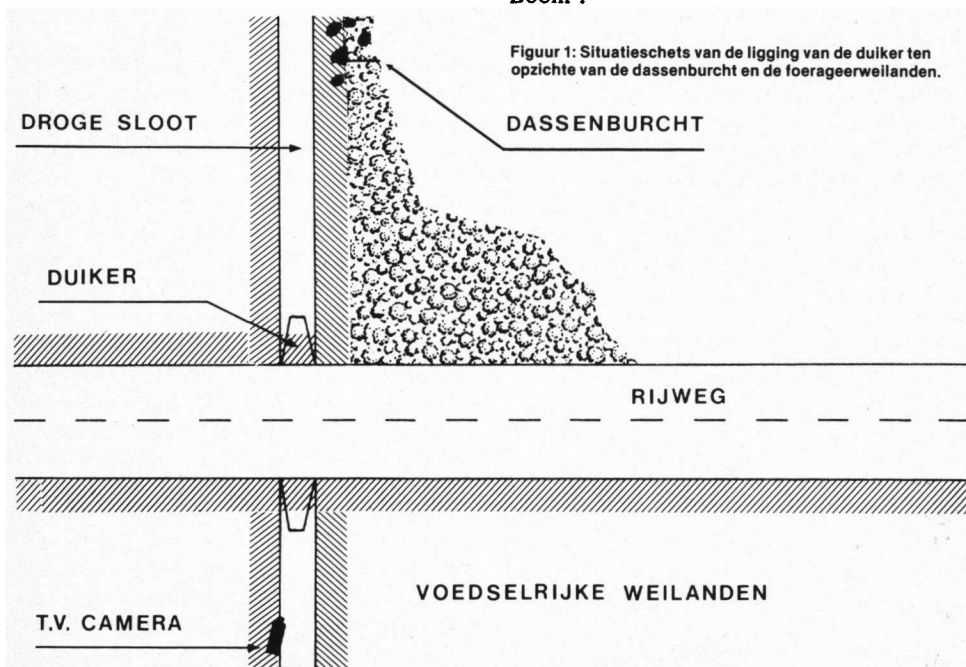
Door de uitbreiding van het wegennet en de intensivering van het verkeer is er een toenemende behoefte aan informatie over het gebruik van onderdoorgangen van wegen door Dassen. Indien Dassen tunnels willen gebruiken om wegen te passeren, kan aanleg van tunnels een deel van de isolerende werking van wegen opheffen.

Tot nu toe zijn slechts op enkele plaatsen speciaal voor Dassen tunnels onder wegen aangelegd: onder de A50 in het land van Maas en Waal, onder de A76 in Zuid-Limburg en onder de A73 bij Nijmegen. Daarnaast zijn er onder een aantal wegen duikers, die bij de aanleg niet bedoeld waren als dassentunnels, maar die wel als zodanig kunnen fungeren. Eén zo'n duiker bevindt zich ten zuiden van Nijmegen.

Gezien het toenemende aantal verkeersslachtoffers dat bij het Rijksinstituut voor Natuurbeheer voor onderzoek terechtkomt, leek ons een kortlopend onderzoek naar het gebruik van deze tunnel door Dassen gerechtvaardigd. Dit onderzoek werd uitgevoerd in de periode van 4 januari tot en met 12 maart 1982.

De Dassen, die gebruik konden maken van de duiker, bewoonden een burcht aan de noordzijde van de weg, op ongeveer 45 m van

de ingang van de duiker. Aan de zuidzijde van de weg lagen voedselrijke weilanden (figuur 1), die vaak een goed foerageergebied voor Dassen vormen, met name wat betreft wormen. De duiker bestond uit cilindrische betonnen elementen met een inwendige diameter van 85 cm en was 23 m lang. Door inslibbing van grond was de maximale doorloophoogte gereduceerd tot 55 cm. Op de situatie zijn wij opmerkelijk gemaakt door de heer J.J. Dirkmaat van de vereniging 'Das en Boom'.

Passage van de duiker door Dassen werd waargenomen met behulp van een infrarood gevoelige tv-camera die op de zuidelijke ingang van de duiker was gericht. 's Nachts werd deze ingang met infrarood licht beschreven (zie foto boven).

Het tv-beeld werd op een videoband vastgelegd met een recorder, die de beelden op een vertraagd lopende band kon opnemen, zodat de hele nacht kon worden bestreken. Overdag werd de band dan op de normale snelheid afgedraaid en uitgewerkt.

Resultaten

De waargenomen passages door Dassen zijn samengevat in tabel 1.

Tabel 1. Passages van Dassen door duiker van 4 januari tot en met 12 maart 1982.

periode	aantal tv-nachten	aantal passages	gemiddeld aantal passages per nacht
4 jan.-17 febr.	44	0	0
18 febr.-12 mrt.	20	112	5.6

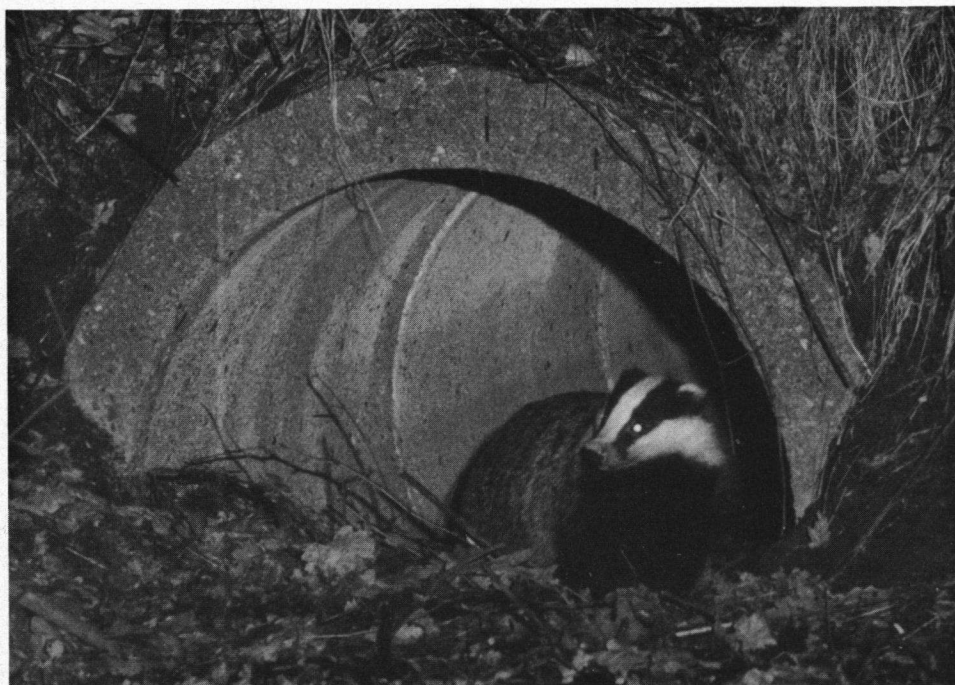
Tot 18 februari werden géén passages geregis-

Foto boven:
Infrarood gevoelige camera gericht op de zuidelijke ingang van de duiker.

Foto rechts:
Eén van de Dassen na passage van de duiker vanaf de burcht.
Foto's: RIN-Arnhem.

treerd. Dit wordt in verband gebracht met de toen heersende koude en de 'winterslaap' van Dassen. Er wordt in de winter geen echte winterslaap gehouden zoals bij Egels het geval is, maar er is wel een duidelijk verlaagde activiteit. Vóór 18 februari kwamen de Dassen wel af en toe uit de burcht, maar niet verder dan een paar meter.

Na deze datum werd de duiker in zeventien van de twintig waarnemingsnachten door Dassen gebruikt, zij het met sterk wisselende intensiteit. Het maximale aantal passages per nacht was eenentwintig. Het aantal passages heen was in zeven nachten niet gelijk aan het aantal passages terug. Het is dus waarschijnlijk dat één of meer Dassen - de dieren konden niet individueel herkend worden - de weg ook gewoon overstaken. Dit wordt bevestigd door het feit dat op 17 april 1982 een volwassen vrouwtje werd doodgereden, op bijna zes meter van de ingang van de duiker. Waarschijnlijk was het wijfje op de terugweg naar

de burcht, want de maag was redelijk gevuld en bevatte voor 50% (volume) resten van regenwormen. De weg was ter plaatse niet voorzien van een raster. De waarnemingen bevestigen dat Dassen door duikers lopen en dat op deze manier wegen kunnen worden gekruist. De betrokken duiker is vrij groot in verhouding tot een Das (zie boven). Dat juist deze grootte de optimale zou zijn, ligt niet voor de hand. Duikers met een diameter die meer overeenstemt met die van door Dassen gegraven pijpen, kunnen net zo functioneel zijn. Grote duikers kunnen als bezwaar hebben dat ze ook op andere wijze worden benut. Zo wordt de dassentunnel in de A76 bij Heerlen af en toe door jongeren benut om de weg te passeren. Of Dassen daar werkelijk hinder van ondervinden, is overigens niet zeker. Tijdens de tv-opnamen bleek dat een bezoek aan de duikeringang door twee grote honden niet belette dat korte tijd daarna een Das de tunnel uitkwam zonder duidelijk op de geur van de honden te reageren.

■ Frans Maaskamp, Rijksinstituut voor Natuurbeheer, Kemperbergerweg 67, 6816 RM Arnhem.

Wij kennen nu ook tunnels voor Padden, maar ook voor kleine zoogdieren zou het nuttig zijn op de daarvoor gunstige plaatsen onder de wegen tunnels aan te brengen. Lange tuinafrasteringen kunnen vaak allerlei zoogdieren (zoals Egel, Bunzing en zelfs Eekhoorn) naar verkeerswegen geleiden als deze afrasteringen loodrecht op de weg staan. Gaten in de afrasteringen met ombuigingen zouden de dieren kunnen helpen op de weg terug.

De op 17 april 1982 doodgereden Das illustreert dat de aanwezigheid van een bruikbare onderdoorgang van een weg Dassen alleen tegen de gevaren van het verkeer beschermt, indien de weg zelf ter plaatse is uitgerasterd. Het raster moet dan wel zo gesteld zijn dat het de Dassen naar de ingang van de tunnel geleidt en niet daarlangs. Landschappelijke geleiding door middel van heggen, bosschages of watergangen kunnen ondersteunend werken.

Een voorwaarde voor de berastering van wegen in verband met de aanwezigheid van een dassentunnel is, dat het raster niet te kort mag zijn. Het gevaar bestaat anders dat Dassen langs het raster lopen en bij het einde van het raster de weg oversteken. Het raster moet dus tot buiten het leefgebied van de Dassen reiken. Een tweede voorwaarde is dat de weg-onderdoorgang wel steeds te gebruiken is. Bovenstaande waarnemingen bevestigen in ieder geval dat het principe van de dassentunnel functioneert.